

ויהי ב

וחטפתם לכם איש אשתו בפלגש בגבעה?¹

נוסף לזה וואס די עצם זאך פון „חטיפה“ (אָוועקקאַפן עפעס פון אַ צווייטן) איז ניט קיין דבר רצוי וטובי (ובפרט אין דעם ענין — „וחטפתם לכם איש אשתו“, וואָס ע"פ תורה מוז זיין „כִּי יָקַח אִישׁ אִשָּׁה“ — מדעתה, און (זיכער) ניט² באופן של חטיפה³) — איז אויך די סיבה וואָס האָט דערפֿירט צו „וחטפתם לכם איש אשתו“ געווען אַ מאורע (פלגש בגבעה) וואָס איז היפך בתכלית פון מעשים טובים!

(ב) ברוב המכריע פון די פסוקים וועל-כע רש"י ברענגט לרא' בפי' עה"ת זאגט ער ניט באַ וועלכער געלעגנהייט זיי זיי-נען געזאגט געוואָרן; ובענינו: רש"י האָט געקענט זיך באַגנוגענען מיט'ן זאָגן „עתידין להיות חטפנין וחטפתם לכם איש אשתו“ — ער איז אָבער מוסיף ומדגיש⁴ (אַז דאָס איז געווען) „בפלגש בגבעה“?

(ג) הוספת והדגשת ענין וועלכער איז היפך הטוב והברכה.

(ד) רש"י דאָ גופא איז גלייך ממשיך „ונבא על שאול שיהי נוצח באויביו כו“.

לברכת יעקב (נדפס אחרי פרשה ק. ובהוצאת אלבק — פצ"ז). — אבל לא תירץ עיקר קושיית הלבוש.

(7) ולהעיר ששאול — המבוא תיכף בפרשי — להיות ביישן לא חטף (פרשי ש"א כ, ל).

(8) תצא כב, ג. שם כד, א. ה.

(9) פרשי לעיל (ח"ש כד, נז).

(10) וראה ב"מ קד, א (הובא באוה"ת פרשתנו תיז, א).

(11) והסיבה שהוצרך להיות „וחטפתם גר“ היתה מחמת שגנשבעו בני גר ארור נותן אשה לבנימין (שופטים שם, יח. וראה שם, א. ז).

(12) ובפרט שבתחומא ובר שם ליתא הדגשה זו.

א. די ברכה וואָס יעקב אבינו האָט געענטשט בנימין'ען (בפרשתנו⁵) איז: בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל.

רש"י איז מפרש „בנימין זאב יטרף“ — „זאב הוא אשר יטרף, נבא על שיהיו עתידין להיות חטפנין וחטפתם לכם איש אשתו בפלגש בגבעה, ונבא על שאול שיהי נוצח באויביו סביב שנאמר⁶ ושואל לכד המלוכה וילחם במואב ובאדום וגו' ובכל אשר יפנה ירשיע“.

דאָרף מען פאַרשטיין:

(א) דאָ רעדט זיך דאָר וועגן ברכת יעקב אבינו צו בנימין (און ווי רש"י אליין זאגט ווייטער⁷ אַז דאָס וואָס „נתן . . לבנימין חטיפתו של זאב“ איז אַ ברכה). איז תמוה: ווי פאָסט צו זאָגן, אַז די ברכה צו בנימין'ען זאָל באַשטיין אין דעם „שהיו עתידין להיות חטפנין

(1) מט, כז.

(2) שופטים כא, כא.

(3) ש"א יד, מז.

(4) כ"ה בדפוס רש"י לפנינו — בלי הוספת „וגר“ במקומות שיש דילוג בל' הכתוב (משא"כ בהוצאות בערלינער, גם במהדור'ק שלו). ובכל אופן צעק שלא העתיק רש"י התיבות „סביב בכל אויביו“ (בהתאם ללשונו „באויביו סביב“) — ובב' כת"י רש"י שתח"י הועתקו התיבות „סביב בכל אויביו (וגו')“, אבל לא סיום הכתוב.

(5) פסוק כח ד"ה ברך אותם. וראה רש"י שם ד"ה וזאת דרך ראובן שמעון ולוי. לא ברכם אלא קנטרן, וגם הם נתברכו בכלל. ויברך אותם.

(6) כן הקשה גם בלבוש על פרשי כאן, ומסיק: לכך ניל שאין זה מדברי רש"י ז"ל. וכבר העיר בצידה לדרך ד.אישתמיט'י מניי דברי התנחומא אשר משם לקח רש"י ז"ל דברים הללו (והוא בתנחומא פרשתנו יד. וכ"ה בכרך שיטה חדשה

(*) ולאידך גיסא צ"ע — מדוע מעתיק רש"י התיבות „לכד המלוכה“. וראה לקמן סעיף ג' (שאלה הא').

„בנימין זאב יטרף“ גייט אויפן ביהמ"ק וואס איז געווען (ווי רש"י האט גע- בראַכט פריער¹⁷ בפירושו) בחלקו של בנימין [און דאס איז נרמז אין „זאב יטרף“, ווייל (ווי דער מדרש¹⁸ איז דא מפרש) „מה הזאב הזה חוטף כך הי' המזבח חוטף את הקרבנות“]¹⁹.

די פליאה איז נאך גרעסער: אויף די ווערטער „ולערב יחלק שלל“ ברענגט טאָקע רש"י (אַלס פירוש שני), „ואונקלוס תרגם על שלל הכהנים בקדשי המקדש“ — און אויף „בנימין זאב יטרף“ איז (ניט נאָר וואָס ער ברענגט ניט דעם פירוש התרגום אַלס פירוש ראשון, נאָר) ער ברענגט בכלל ניט דעם פירוש התרגום (אפילו ניט אַלס פירוש שני²⁰)!

ג. אויך דאָרף מען פאַרשטיין:

א) ווי דערמאָנט פריער, זיינען דאָ פאַראַן לויט רש"י צוויי פרטים אין דער נבואה וועגן שאול: „בנימין זאב יטרף“

(17) יוגש מה, יד. וכן בפרש"י ברכה לג, יב.
(18) ב"ר שם. אלא שלפי זה „זאב יטרף“ קאי על המזבח (כפי' הזהר כאן — רמז, ב. וראה צפצפ"נ עה"ת כאן (ובפ' יוגש ע' קסה). ועוד). אבל בתרגומים לא מודגש „מזבח“. וראה אוה"ת יתרו ע' תתקכז, דאין לומר הכוונה על אכילת המזבח כו' — כי „ע"ז נאמר אחי' בבקר יאכל עד דתא' כו'“. ע"ש.
(19) לכאורה י"ל שלא פ"י בהתרגום, כי מהלשון „בנימין זאב יטרף“ משמע שהברכה היא בשינוי לבינמין עצמו, ולא רק להמזבח שהי' (בחלקו בארץ). אבל נוסף לזה שמ"מ פ"י התרגום הוא (לכאורה) יותר קרוב לפשט מלפרש שקאי על חטיפת נשי בנות ישראל (בפלגש בגבעה), הרי ישנם עוד פירושים (בב"ר שם ועוד) ב„בנימין זאב יטרף“.
(20) בדוחק אפ"ל שכוונת רש"י ב„ואונקלוס תרגם“ היא לתא' על כל הכתוב (וראה משכיל לדוד כאן). אבל עדיין הקושיא במקומה, דהויל לרש"י להביא פ"י התרגום כפירוש ראשון (ועיקרי).

• והטעם שנקט („יטרף“ שקאי על) המזבח דוקא — כי זוהי מעלה עיקרית בביהמ"ק שבו תלוי ענין הכפרה (ע"י קרבנות). ובפרט עפ"י הרמב"ם (ריש הל' ביהמ"ק). בית . . להיות מקריבים בו הקרבנות.

ד.ה. אָז רש"י לערנט אָז „בנימין זאב יטרף“ איז אַ נבואה (אויך) אויף שאול'ן (און זיינע נצחונות) — ווי אָזוי איז פשוטו של מקרא מכריח צו זאגן אָז עס איז דאָ נאָך אַ פירוש (אָז דאָס איז כולל) די נבואה פון אָן ענין בלתי רצוי וכו' „עתידין להיות חטפני . . בפלגש בגבעה“?

ה) ואדרבה — דאָס קומט אַלס ערשטער פירוש²¹ ויתרה מזה — אַלס עיקר ענין, כמובן פון דעם איבערזחור'ן דעם וואָרט „ניבא“.

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן אָז רש"י וויל ניט לערנען אָז „בנימין זאב יטרף“ איז אַ נבואה בלויז אויף שאול'ן — היות אָז די ווייטערדיקע צוגע- געבענע (ובמילא — אנדערש כתובן מהקודמו, כברוב הכתובים) ווערטער „בבקר יאכל עד“ רייזן וועגן שאול'ן (ווי רש"י איז מפרש: לשון ביזה ושלל . . ועל שאול הוא אומר שעמד בתחלת בוקרן וזריחתן של ישראל), דעריבער לערנט רש"י אָז „בנימין זאב יטרף“ איז לכל לראש (ערשטער פירוש) ועיקר אָן אנדער מאורע.

עס איז אָבער קשה²²: אי משום הא — האָט רש"י געקענט אויסקלייבן אָן אנדער מאורע ופירוש אין „בנימין זאב יטרף“, ולדוגמא — פירוש התרגום²³ אָז

(13) וראה בחיי כאן: ע"ד הפשט המשיל את בנימין לזאב החוטף ע"ש . . וחטפתם לכם איש אשתו.

(14) היינו — נבואה בדרגא בפ"ע.
(15) נוסף לזה שצריך ביאור: מנ"ל לרש"י ש„בנימין זאב יטרף“ כולל ב' נבואות — נבא כו' ונבא על שאול כו'.

(16) אונקלוס וכן בתיב"ע ות"י. וראה זבחים נג, ב ואילך (בחלקו של טורף. וראה פרש"י שם). ועוד. ב"ר פצ"ט, ג בסופו. וראה בארובה לקריש חט"י (ע' 447. ע' 457-8. ושי"נ).

(ג) עס איז ניט גלאטיק לכאורה, וואס רש"י איז מעתיק דעם סיום הכתוב, ובכל אשר יפנה ירשיע" — דלכאורה, דער ענין הנצחון על אויביו סביב איז שוין מובן פון די ווערטער „וילחם במואב ובאדום וגו'"²⁴.

(ד) ובפרט אז דער ווארט „ירשיע" — מל' רשע, איז בדרך כלל ניט קיין ביטוי של נצחון, ואדרבה: ברוב המקומות מיינט עס אן ענין היפך הרצוי (נאך אין דעם פסוק איז עס א יוצא מן הכלל²⁵ און מיינט „ינצח"²⁶). פארוואס איז רש"י מעתיק א לשון וואס פירושו דא איז יוצא מן הכלל (דפשוטו ש"מ).

(ה) די תמ' איז נאך גרעסער — פארגלייכנדיק פרש"י מיט זיין מקור — דער סיום „ובכל אשר וגו'", איז סיי אין בראשית רבה²⁷ און סיי אין תנחומא²⁸ ווערט דער סיום ניט געבראכט:

ד. ווייטער, אויף די ווערטער „ולעריב יחלק שלל", איז רש"י מפרש: „אף משתשקע שמשן של ישראל ע"י נבוכדנצר שיגלם לבבל יחלק שלל מרדכי ואסתר שהם מבנימין יחלקו את שלל המן שנאמר²⁹ הנה בית המן נתתי לאסתר" (און דערנאך ברענגט רש"י דעם פירוש התרגום³⁰, כנ"ל סעיף ב).

(24) ובפרט להגירסא (ראה לעיל הערה 4) שרש"י מעתיק גם התיבות „סביב בכל אויביו".

(25) וראה סנהדרין (צג, ג) גם בנוגע לפסוק זה.

(26) במדבר פ"א, ג. וראה מפרשים לשי"א שם.

(27) שם. וראה הגירסא בכת"י רש"י הגיל הערה

4. — אבל ברש"י כאן הובא רק „ובכל אשר יפנה ירשיע".

(28) מג"א ח, ז.

(29) הטעם שהוצרך רש"י להביא גם פירוש התרגום, כי „לעריב" — פי ערבו של הבוקר (והמשכו וסיומו) — ולא מצב הפכי דגלות [משא"כ על התחלת הכתוב לא הביא פי' התרגום — כי פשוט הכתוב בלעז].

ועוד ועיקר — הי' היפך תוכן המשל דקרא —

— „שהי' נוצח באויביו סביב", און „בבקר יאכל עד" — וועגן דער ביזה ושלל³¹ וואס ער האט באקומען דורך זיינע נצחונות.

אויך אין מדרש³² ווערן פארטייטשט די צוויי פרטים שבכתוב בשייכות צו שאול'ן, אבער דאָרט שטייט: „מה הזאב הזה חוטף כך חטף שאול את המלוכה שנאמר³³ ושאול לכד את³⁴ המלוכה על ישראל, בבקר יאכל עד — וילחם³⁵ סביב בכל אויביו".

פאָדערט זיך ביאור: פארוואס איז רש"י משנה פון פירוש המדרש און לערנט, אז ביידע פאלן בכתוב ריידן וועגן ענין אחד — די מלחמות פון שאול מיט אויביו (נאך דער ערשטער — וועגן די נצחונות, און דער צווייטער — וועגן דער ביזה ושלל)?

(ב) רש"י איז משמיט דעם א) ענין הראשון שבמדרש — חטיפת המלוכה, (ב) נוסף וואס ער איז ראשון בזמן³⁶ — איז ער די סיבה וועלכע האט געבראכט און מעגלעך געמאכט דעם ענין השני, מלחמות שאול וכו'.

(21) ורש"י לא הוצרך לפרש ולפרט ששאל לקח ביזה ושלל מאויביו כי מובן הוא מהמשך פירושו. ובאסתר רבה בסופו (פ"י, ג) מפרט „בבקר יאכל עד . . . הכה את עמלק ובזו את כל אשר להם".

[משא"כ בביר (פצ"ט שם), שפי' „בבקר יאכל עד" — „וילחם סביב בכל אויביו" (ולא הזכיר ענין הביזה). וראה גם תנחומא שם. ולהעיר שסגנון רש"י בפירושו „בבקר יאכל עד ולעריב יחלק שלל" מתאים לאסתר' שם (וראה יליש ומדרש לקח טוב כאן); משא"כ בביר ותנחומא שם שם מפרשים כל הפסוק הן על שאול והן על מרדכי ואסתר].

(22) ב"ר שם. וראה תנחומא שם.

(23) כ"ה בביר שם. ובכתוב שם ליתא.

(23) במפרשים (שי"א שם) פי' „שהחזיק במלוכה . . . כי ראו כל ישראל כי ה' מצליח במלחמותיו כו'". אבל במדרש משמע שמפרש חטיפת המלוכה על התחלת מלכותו, לפני נצחונותיו.

דארף מען פארשטיין:

פונעם צר ואויב המן, נאָר) באַקומען פון

אחשורושין;

און נאָכמער³¹: ס'איז מוכרח בפשוטו של מקרא אז דער "נתתי" פון בית המן איז געווען ערשט נאָכדעם ווי "בית המן" איז געוואָרן נכסיו של אחשורוש און אחשורוש האָט עס געגעבן אַלס נכסי אחשורוש, ווייל, ווי רש"י איז מפרש אין ס"פ תצא, טאָר מען ניט נעמען מהשייך אל עמלק.

משא"כ "שללם לבז" איז פאַרבונדן (כמפורש במגילת אסתר) מיט דעם נצחון פון אידן אין זייער מלחמה מיט אויביהם.

און אע"פ אז לפועל איז "בביוז לא שלחו את ידם"³² — איז דאָך דאָס גופא מדגיש אז עס איז געווען ביוז, נאָר, לא שלחו את ידם. און ווי רש"י³³ איז דאָרט³⁴ מפרש אז דער טעם וואָס לא שלחו את ידם איז נאָר כדי צו באַווייזען אז "לא נעשה לשם ממוץ", אָדער כדי דער מלך זאל ניט האָבן אַ "עין צרה בממוץ" — אָבער לולא זה וואָלטן זיי געטאָן ווי אחשורוש האָט אָנגעזאָגט "ושללם לבז" (פונקט ווי ער האָט געזאָגט בנוגע בית המן, "נתתי").

(ה) אפילו את"ל אז וויבאלד אידן האָבן לפועל ניט גענומען די ביוז, קען מען ניט זאָגן אז "יחלק שלל" זאל מיינען דעם "ושללם לבז", און דערפאַר מוז רש"י זאָגן אז עס מיינט נתינת בית המן למרדכי ואסתר³⁵ — איז נאָך אַלץ קשה:

(31) ראה עדכ"ז גם — לקו"ש חיד" ע' 90 ובהערה 21 שם (באריא). וש"נ.

(32) שם ט, י. טו. טז.

(33) ובפרט לפי המגלת סתרים שם (ט, י). ועוד.

(34) שם ה, יא. ט, י (ועד"ז בראב"ע שם).

(35) ראה גם רד"ק כאן.

אבל אינו מוכרח כי הלשון "יחלק" (משא"כ, יאכל") אפשר לפרש גם כאשר השלל לא בא

(א) פאַרוואָס איז רש"י כּופּל אַז דער "שלל" איז געקומען פון המן — "מרדכי ואסתר" . יחלקו את שלל המן שנאמר הנה בית המן נתתי לאסתר; לכאורה האָט רש"י געדאָרפט זאָגן כּדרכו בקיצור (ובהתאם מיט לשון הכתוב "יחלק שלל"); "מרדכי ואסתר" . יחלקו שלל שנאמר הנה בית המן נתתי לאסתר?

(ב) אַז רש"י וויל ברענגען אַ רא"י אַז מ'האָט גענומען "שלל" בימי מרדכי ואסתר — פאַרוואָס ברענגט ער דעם פסוק "הנה בית המן נתתי לאסתר" און ניט דעם פסוק וואו דער לשון שלל שטייט בפירוש — "ושללם לבז"³⁶.

(ג) די שאלה איז ניט נאָר מצד הלשון נאָר אויך מצד תוכן הענין: ביוז ושלל איז שייך ביי מלחמה (און ווי רש"י ברענגט דאָ גופא דעם ענין פון שלל פון מלחמות שאול). ובנדו"ד: נתינת בית המן איז געווען — ע"פ פש"מ — (בניסן) קודם ביטול גזירת המן, ומכל שכן לפני המלחמה (וועלכע איז געווען באַדור שלאחריי).

(ד) ביוז ושלל מיינט דאָס וואָס מען נעמט צו פון דעם אויב, אָבער בית המן האָבן מרדכי ואסתר (ניט גענומען

המדבר בהנהגת ח"י טורפת ביום שבמשך היום טורפת ואוכלת ולערב חזרת למעונתה ומחלקת שלל היום לבי"ב (וכן הוא במלחמת בנאי ואפילו בפעלם — תהלים קד, כ"בג) — היפך מצב דגלות. אבל מ"מ הוא רק פירוש שני — כי בתוכן כללות הברכה — דוחק גדול לומר כי הברכה לבנימין היא זה שהכהנים חולקים בקדשי המקדש (וראה לעיל הערה 19) ועוד.

(36) מג"א שם, יא.

(י) אלא ששם מדובר בהטורפים בלילה דלא כהנמשל — בנא.

זאב³⁹) באצייכנט ניט נאָר די עצם פעולה פון נצחון והלקיחה, נאָר אויך דאָס וואָס דער זאב נעמט עס באופן פון חוטף⁴⁰ דעם טרף לאכול⁴¹ [וואָס דער-פאַר געפינט מען אַז דער וואָרט „טרף“ ווערט אויך גענוצט אַלס תואר פון דעם מזון הנחטף, ובלשון הכתוב⁴² „עד יאכל טרף“]:

ובנדון הברכה — אַז ביי בנימין וועט זיין אַז ענין פון „יטרף“ — חטיפה⁴³, בדוגמא ווי אַ זאב איז חוטף זיין טרף דערפאַר וואָס דאָס איז נגד רצונו של הנחטף.

עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק בפשטות וואָס רש"י קען ניט אָננעמען דעם פירוש אַז „בנימין זאב יטרף“ באַצייט זיך צום ביהמ"ק, צום מזבח (וואָס איז „חוטף את הקרבנות“) — ווייל די קרבנות וואָס דער מזבח איז אוכל איז (ע"ד הפשט⁴⁴) ניט אַז ענין פון „יטרף“, חטיפה, אַ זאך וואָס מען כאַפט צו פון אַ „מנגד“. ועד"ז דאָס וואָס שאול, לכד המלוכה על ישראל⁴⁵ — איז דאָס ניט געווען אַז ענין

פאַרוואָס ברענגט רש"י דעם שפּעטערדיקן פסוק „הנה בית המן נתתי לאסתר“, און ניט דעם פריערדיקן פסוק³⁶ „ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן“?

ובפרט, אַז (א) אין דעם פסוק „ביום ההוא גוי“ איז דער עיקר סיפור המאור-רע, משא"כ „הנה בית המן וגו'" איז נאָר וואָס אחשורוש דערציילט איבער וועגן זיין פריערדיקער נתינה; און (ב) אין דעם פסוק „הנה בית המן גוי“ ווערט דערמאָנט נאָר „אסתר המלכה“ (משא"כ אין פריערדיקן פסוק שטייט גלייך דער-נאָך³⁷ „ותשם אסתר את מרדכי על בית המן“), און רש"י עצמו איז מדגיש „מרדכי ואסתר“.

(ו) די תמ' בזה איז נאָך גרעסער: סיי אין בראשית רבה און סיי אין תנחומא ברענגט זיך טאַקע דער פסוק „ביום ההוא נתן המלך גוי“, און רש"י³⁸ איז משנה פון מדרש און ברענגט דוקא דעם פסוק „הנה בית המן נתתי לאסתר“!

ה. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

רש"י בפירושו איז מדייק און באַ-וואָרנט דעם לשון הכתוב „בנימין זאב יטרף“, וואָס „יטרף“ (בשייכות צו אַ

(39) כי בכ"מ מורה גם על עצם מעשה ההריגה ע"י ח"י רעה (ראה וישב לו, לג. ויגש מד, כח. משפטים כב, יב. וראה רש"י ויצא לא, לט. ובכ"מ).
(40) ראה רש"י נח (ת, יא): טרף — חטף. וראה הערה 42.

(41) ראה תענית (ת, א) דואב, טורף ואוכל, וברש"י שם: שמולך לחוריו ואוכל שם. וראה לקושי חטי' ע' 455 ובהנמסר בהערות שם.

(42) בלק כג, כד. ועד"ז בכמה מקומות. ועד שגם מזון האדם נק' „טרף“, כמו „ותתן טרף לביתה“ (משלי לא, טו). ועוד. וראה רש"י נח שם, ג' מזו"ך (אלא ששם הוא רק „מדרש אנדה“. וראה מפרשי רש"י שם. לקושי חטי' ע' 34 ובהערה 36).

(43) ולכן לא מפרשי שקאי על גבורת בנימין (כפי הראב"ע והרד"ק כאן).

(44) משא"כ ע"ד הדרש כי (כבכ"ז שם) — ראה לקושי חטי' ע' 239 ואילך. ועד"ז החסידות — אוה"ת פרשתנו תטז, א ואילך. יתרו ע' תתקצו ואילך. ועוד.

לרשותו, וכמש"נ (לך יד, כד). וחלק האנשים דאברהם ומזה חוק חלוקת השלל דאנשי דוד (פרש"י שם). ובמשנה (סוכה נה, ב. שם נז, א) — חלוקת לחם הפנים לכל הדורות, וכן הקרבנות וכו'.

ובפי' ר"י בכור שור כאן: שחילק שלל לאחרים ולא לקחו לעצמן בימי מרדכי ואסתר שהיו מבנימין ובבזה לא שלחו את ידם.

(36) מג"א ת, א. או הפסוק שלאחריו — ראה הערה הבאה.

(37) שם, ב. — (וגם) פסוק זה הובא בכ"ז שם. ובמדרש לקח טוב — רק פסוק זה.

(38) וכו' ביליש כאן.

פון כלל ישראל. און דאס וואס שבת
בנימין האט זיך געקענט ארויסרייסן פון
דעם מצב הירוד כו' ביותר (דורך
תשובה כדבעי כו') — ביז צו פועל זיין
אז די אנדערע שבטים זאלן זוכן אן עצה
ווי צו צוריקבריינגען דעם שבת בנימין
— איז דאס אן ענין של „יטרף“: דער
שבת בנימין האט זיך אליין „ארויס-
געכאפט“ פון דעם מצב הבלתי רצוי און
זיך איבערגעשטעלט אין דער דרגא פון
די שבטים מיט וועלכע ער האט ערשט
אט מלחמה געהאט.

ועפ"ז איז אויך מובן די ברכה אין
דעם וואס „עתידין להיות חטפנין“⁴¹: ביי
זיי וועט זיין אזא שטארקייט נפשית און
כחות נפשיים, אז אפילו ווען זיי וועלן
זיך געפינען אין א מצב בלתי רצוי
ביותר, וועלן זיי האבן אין זיך דעם כח
פון „יטרף“ וחסיפה — לגבי זיך אליין.

ו. רש"י וויל זיך אבער דערמיט ניט
באנגונגען, ווייל פון המשך לשון
הפסוק איז משמע, אז דער „בבקר יאכל
עד“ קומט בהמשך צו „בנימין זאב
יטרף“ (אז מצד, דורך דעם „יטרף“ איז
„יאכל עד“).

דעריבער לערנט רש"י אז „בנימין זאב
יטרף“ איז אויך כולל דעם ענין וואס
שאל „יהי נוצח באויביו סביב“.

און כדי צו פארענטפערן (בדוחק?) די
שייכות פון די נצחונות של שאל שאל צום
ענין פון „יטרף“ (וחסיפה) — איז רש"י

פון „יטרף“⁴²: ער איז מלכתחילה (אויס-
געקליבן געווארן אויף דעם מלמעהל⁴³
און איז) נמשח געווארן למלוכה על ידי
שמואל⁴⁴, וברצונם של ישראל⁴⁵, און די
וואס האבן ניט געוואלט ווערן אנגע-
רופן „בני בלעל“⁴⁶.

עפ"ז וועט אויך זיין מובן פארוואס
רש"י קען זיך ניט באנגונגען מיט'ן פי'
„ונבא על שאל שיהי נוצח באויביו
סביב“ — ווייל אין דעם איז ניטא קיין
ענין פון „יטרף“. וועגן דעם שלל, וואס
ער האט צוגענומען פון זיינע אויבים,
שטייט דאך ווייטער אין פסוק — „בבקר
יאכל עד“, און די נצחונות עצמם זיינען
ניט אן ענין פון „יטרף“⁴⁷, נאר מלחמה
סתם, רגילה.

דערפאר איז רש"י מפרש: „זאב הוא
אשר יטרף, נבא על שיהיו עתידין להיות
חטפנין וחטפתם לכם איש אשתו“ — און
רש"י איז דערביי מוסיף ומדגיש
„בפלגש בגבעה“. וואס יש לומר, אז
דערמיט וויל רש"י אנדייטן אז דער
„עתידין להיות חטפנין“ איז ניט נאר
מצד „וחטפתם לכם איש אשתו“ (די
חסיפה בפועל), נאר אויך מצד דער
כללות המאורע:

דער חטא פון „פלגש בגבעה“ ווייזט
אויף א מצב בלתי רצוי ביותר, ועד כדי
כך אז צוליב דעם האבן די אנדערע
שבטים אויסגעשלאסן דעם שבת בנימין

(45) ביפה תואר (השלם) לב"ר שם (הובא גם בעץ
יוסף שם) ש.שאל חטף את המלוכה שהיתה
ליהודה (ועד"ז הוא באלשיך כאן). וראה אוה"ת
יתרו ע' תתקלג. — אבל ע"ד הפשט, מכיון שעשה
כן ע"פ ציווי ה' (ואדרבא החביא עצמו — ש"א י"ד,
כב), לכאורה אין זה „חסיפה“.

(46) ש"א ט, טו ואילך. שם י, כ ואילך. ועוד.

(47) שם י, א.

(48) ש"א י"ד, כד.

(49) שם, כז.

(50) כמובן, דו"ה ש.העם נחם לבנימין (שופטים
כא, טו) ה"י קשור עם החרטה ותשובת בני בנימין
הנותרים.

(51) בלבוש כאן: דוחק לומר שזה גם כן ברכות
וטובתו שהותר שבתו לבא בקהל שטוב לו שתיקתו
מכל וכל ולא יגלה לו מזה כלום. — וע"פ המבואר
בפנים לפעניד יש לבאר ענין הברכה שבו.

בגבעה" איז כדי צו אנדייטן אויף כללות המאורע (וואס איז באופן פון „יטרף“, כנ"ל) — עד"ז איז אין דעם ענין: דאס וואס רש"י איז מדגיש „יחלקו את שלל המן" איז כדי אנדייטן אויף כללות המאורע, וואס איז געווען אן אופן פון „חטיפה": ניט קוקנדיק אויף דעם וואס ס'האט זיך גערעדט וועגן המן, וואס אחשוורוש האט אים מנשא געווען על כל השרים" און בכח זה האט המן געבראכט אזא גזירה אויף אידן, איז געווארן דער היפך, ביז אז „בית המן נתתי לאסתר".

ועפ"ז וועט מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י איז מדייק צו ברענגען דוקא דעם פסוק „הנה בית המן נתתי לאסתר" (און ניט דעם פריערדיקן פסוק „ביום ההוא נתן אחשוורוש גז" — ווייל אין דעם פסוק איז מודגש ווי ס'איז געווארן די חטיפה, דער „אתהפכא" בתכלית, ווי רש"י איז דארט מפרש דעם פסוק — „ומעתה הכל רואים שאני חפץ" בכס כו", דער היפך פון „גדלו" דאחשוורוש את המן.

ח. דער ביאור אין דעם לויט „ינה של תורה" שבפירוש רש"י:

עס איז ידוע דער חילוק צווישן די דרגות פון יוסף און בנימין, אז יוסף ווערט אנגערופן „צדיק עליון" און בנימין — „צדיק תחתון".⁵⁴ וואס פון די אונטערשיידן צווישן זיי איז⁵⁵: צדיק

מעתיק אויך דעם סיום הכתוב „ובכל אשר יפנה ירשיע":

דאס וואס דער פסוק באצייכנט די נצחונות פון שאול מיטן ווארט „ירשיע" ווייזט אויף אן ענין פון „יטרף" — אז א ווארט (ובמילא — די זאך וועגן וועל-כער ער רעדט) וואס מצד עצמו ווייזט ער אויף היפך הטוב (מלשון רשע) ווערט (גענוצט) געזאגט אויף אן ענין טוב, נצחון והצלחה. אין אנדערע ווער-טער: ביי שאול'ן איז מודגש ווי ער האט גענוצט דעם ענין פון „רשע",⁵⁶ עס חוטף געווען אויף אן ענין טוב⁵⁷ — צו מנצח זיין די אויבים פון אידן.

ז. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י איז מפרש אז „לערב יחלק שלל" רעדט וועגן „הנה בית המן נתתי לאסתר" (און ניט — „ושללם לבז"):

דא איז ניט (אזוי) די הדגשה אז מ'האט באקומען „שלל" („יחלק שלל"), נאר אז דער „שלל" איז געקומען דורך „יטרף" — חטיפה מן המנגד. און ווייבאלד אז המן איז געווען דער עיקר מנגד פון מרדכי ואסתר, דעריבער איז רש"י מדגיש דוקא דעם שלל וואס מ'האט גענומען פון המן, ווארום דוקא אין דעם איז דער עיקר ענין פון „יטרף". ויש לומר, אז ע"ד ווי גערעדט פריער אז דאס וואס רש"י איז מדגיש „בפלגש

(54) מג"א ג, א ואילך.

(55) „חפץ" דוקא. וי"ל שנלמד מתיבת „הנה" (ולכן מעתיקו רש"י בהדיה שם) שמורה על שמחה (רש"י קרע"ח, ח). — ועפ"ז יומתק זה שרשי מעתיקה גם כאן (אף שלכאורה אינו מפרשה).

(56) ראה חז"א קנ"ג, ב.

(57) ראה תרי"א תרומה פ, ד. לקו"ת ראה כה, ד ואילך (ומציין לתרי"א שם). כו, ד. ובכ"ז. וראה הנסמן בהערה הבאה.

(52) להעיר גם מאוה"ת (פרשתנו תיו, ריש ע"ב. יתרו ע' תתקל) שזאב יטרף הוא גבורות דקדושה, ע"ד לעולם ירגיו אדם יצט"ע על יצה"ר (ברכות ה, רע"א). וראה לקמן סעיף ח"ט.

(53) ויש לקשר זה דלשיטתו איל — להקריב קרבנות משלל עמלק דוקא (אלא ששם ה"י צ"ל „להקשיב". לשמוע) — קב"ע דוקא כבמפרשים על אתר (ש"א טו, כב), ובדרושים (אוה"ת — נח (כרך ג) תרג. סע"א ואילך. עקב ע' תרכ"ב. ועוד)).

קענען „חוטף“ זיין פון א מגד איז עס פארבונדן מיט גבורה יתירה) — ווייל דאס וואס א בעל תשובה האט דעם כח צו „חוטף“ זיין די ניצוצות פון רשות הקליפה איז עס דערפאר⁶³ וואס עבודת התשובה איז „בחילא יתיר“⁶⁴, מער ווי עבודת הצדיקים⁶⁵.

ועדו מצד דער המשכה בזה שמלמעלה: וויבאלד אז דורך תשובה איז מען מהפך חושך לאור, ווערט דער יתרון האור מן החושך, וואס די המשכה ווערט אנגעערופן „טורף“, ווי דער צ״צ⁶⁶ טייטשט דאס אפ „שטורף“ נה״ב. . ועי״ז טורף וממשיך מבחי׳ שלמעלה מהשתלשלות⁶⁸.

התשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא (זח״א כט, סע׳א) והרהר תשובה נעשה צדיק (קידושין מט, ב).
(63) להעיר מתניא פ״ז (יב, א).
(64) כ״ה בכ״מ. ובזח״א שם, ב (הובא באגה״ת ספ״ח): ברעותא דלכא יתיר ובחילא סגיא.

(65) ע״פ המבואר במאמרי אדה״ז — פרשיות עה״פ (ע׳ ריט) הדכוונה ב.אזב׳ כאן היא „על השרש ממקום שנפלו הניצוצות להיות זאב׳ (ע״ש ע׳ ריח-ט) — יומתק עוד יותר השייכות לעבודת התשובה בחילא יתיר, וכמבואר בדרושי מי יתנן (מאמרי אדה״ז — תקס״ה (ח״א) ס״ע תצג ואילך. אוה״ת שה״ש (כרך ב) ע׳ תרנח ואילך) ובכ״מ, שהחילא יתיר דבעי׳ת באה מצד נפשם החיונית כשמתהפכת לקדושה מצד שרשה בעולם התהו. וראה לקמן סוף ס״י ובהנמנן בהערה 79.

(66) ראה בארובה אוה״ת פרשתנו תטז, א ואילך. יתרו ע׳ תתקצו ואילך.

(67) ל׳ הצ״צ אוה״ת פרשתנו תיז, א.
(68) עפ״י יש לבאר ג״כ הטעם (הפנימי) שסמך ברכת בנימין לויברך אותם איש אשר כבדו בך אותם״ (מט, כח), שכללן כולם בכל הברכות (פרש״י):

ההדגשה „איש אשר כבדו“ היא, כמבואר בכ״מ (לקו׳ת ראה יט, רע״א. ד״ה כה תברכו תרכ״ז. ועוד) כי המשכת הברכה היא רק משרשו ומקורו של המחדש: ואיכ, הענין דאיש אשר כבדו בך אותם״ (שהברכה הפרטית (משרשו ומקורו הפרטי) דכל שבת ושבת נמשכה לכל שאר השבטים) הו״ע

עליון איז עבודתו בדרך מלמעלה למטה — צו ממשיך זיין אלקות למטה: און ביי א צדיק תחתון — העלאה מלמטה למעלה, זיכור התחתון וההעלאה.

וואס דערפאר איז מבואר⁶⁸, אז די עבודה פון „צדיק תחתון“ איז ע״ד עבו-דת התשובה, ווייל דאס איז אויך דער אויפטו פון תשובה — די מלחמה מיט לעו״ז, ביז צו מהפך און מעלה זיין דעם רע לטוב, זדונות נעשו לו כזכיות⁶⁹.

און דאס איז אויך דער ביאור פנימי אין ברכת יעקב לבנימין — „בנימין זאב יטרף“⁷⁰: די ברכה אויף עבודת התשובה, וואס איז באופן של „יטרף“ וחטיפה. ווייל די שלימות פון תשובה, וואס איז באופן פון זדונות נעשו לו כזכיות (כנ״ל), איז אן ענין של „חטיפה“ מען איז „חוטף“⁷¹, מ״ריסט ארויס די ניצוצות קדושה וועלכע זיינען געווען אין רשות הקליפה און מאיז זיי מעלה לקדושה.

און דאס איז אויך פארבונדן מיט א שטארקייט נפשית מיוחדת פון דעם בעל תשובה⁷² (ווי פשטות הענין, אז כדי צו

(58) ראה אוה״ת יוצא רכ, סע״א (וראה גם אוה״ת פרשתנו תיז, א: אפ״ל פ״י בן אחר כו). ד״ה תקעו תרס״א. ד״ה יגש וד״ה השמים כסאי תרס״ח (בהמשך תרס״ז). ועוד.

(59) יומא פו, ב.
(60) (אבל) ראה בארובה אוה״ת (פרשתנו תטז, סע״ב ואילך. יתרו ס״ע תתקכח ואילך) ש.יטרף קאי על בירור הניצוצות שמק״נ, בירור הנהיג. וראה גם הנסמך בהערה הבאה.

ובזה יובן דיוק השלשן „יטרף גר יאכל“: „יטרף“ — ע״ד ולבי חלל בקרבי, שחרגו בתענית (תניא פ״א): ויתירה מזו — יאכלי — שנעשה דם ובשר כבשרו, אהתהפך.

(61) ראה גם מאמרי אדה״ז — תקס״ה ח״א (ע׳) שסט. שעה״ו. ועוד. ולהעיר מאוה״ת בא (ע׳ רסב. לקו׳ש ח״ב ע׳ 2 ואילך) בבואר פרש״י (בראשית א, א) „לסטים אתם שכבשתם ארצות שכעה גוים״.
(62) ועדו ענין המהירות שביטרף (ראה אוה״ת פרשתנו תיז, א. יתרו ע׳ תתקלג״ד) — כי עבודת

קדושה (זכויות)⁷⁰. ועד"ז איז ער דער-
נאך מדייק בנוגע צו מרדכי ואסתר, אז
„חלקו את שלל המן“, ביז אין אן אופן
פון „הנה בית המן נתתי לאסתר“ — די
הדגשה אין אתהפכא חשוכא לנהורא
דוקא, וכנל ס"ז].

יוד. און דא זעט מען אן ענין נפלא:
דער פסוק „בנימין זאב יטרף“ איז די
התחלה פון „ששי“⁷¹, און דער סיום פון
ששי איז מיטן פסוק וואס יוסף האט גע-
זאגט זיינע ברידער: „אל תיראו . .
ואתם חשבתם עלי רעה רעה אלקים חשבה
לטובה למען גר להחיות עם רב“⁷².

וואס לכאורה איז ניט פארשטאנדיק:
(א) יוסף איז דערמיט געווען אויסן צו
מנחם זיין זיינע ברידער און פארזיכערן
זיי אז זיי זאלן זיך ניט מצער זיין (און
מורא האבן) דערפון וואס זיי האבן אים
פארקויפט — ווי פאסט דערביי דער-
מאנען אז „ואתם חשבתם עלי רעה“,
וואס ברענגט גאר ארויס זייער מחשבה
רעה?⁷³ יוסף האט געדארפט ריידן בלויז
וועגן דעם צד הטוב: „אל תיראו גר
אלקים חשבה לטובה גר“.

(ב) פארוואס האט יוסף גענוצט דעם
לשון „להחיות עם רב“? — רש"י איז
דאך פריער⁷⁴ מפרש דעם חילוק צווישן
יעקב און עשו, אז יעקב זאגט „יש לי

ט. דערמיט איז אויך מובן דער טעם
— בפנימיות הענינים — וואס רש"י איז
מבאר ומפרש די ברכה פון „בנימין זאב
יטרף“, אז דאס מיינט „עתידין להיות
חטפני . . בפלגש בגבעה“, ווייל דוקא
אין דעם האט זיך ארויסגעזאגט דער
עילוי פון תשובה בתכלית, אז מ'האט
געקענט מהפך זיין לקדושה אפילו אזא
ענין וואס איז געווען פארבונדן מיט
פלגש בגבעה ומסובב פון עם.

און דערפאר איז דערפון ארויס-
געקומען דער ענין פון „וחטפתם לכם
איש אשתו“⁷⁵; וויבאלד עבודת התשובה
איז ניט אין אן אופן פון „תמידים
כסדרם“, אן עבודה מסודרה, נאר דוקא
באופן פון „חילא יתיר“ — דעריבער איז
עס ביי זיי ניט געווען אין אן אופן פון
„כי יקח איש אשה“ (ווי עס איז ע"פ און
אין סדר הרגיל), נאר דוקא אינעם אופן
פון „וחטפתם לכם“.

[און דאס איז אויך וואס רש"י איז
מדייק ביי שאלין „ובכל אשר יפנה
ירשיעו“, וואס דאס איז דער ענין פון
תשובה, אז פונעם רשע גופא (עונות)
ווערט אויפגעטאן דער נצחון פון

של „יטרף“ וחס"פה, ואפשרי רק מצד המשכה
מלמעלה מהשתלשלות (שרש ומקור הברכה). וראה
לקמן ס"ע 288 ואילך.

ויש לומר, שזהו הטעם (ביניה של תורה
שבפרש"י) שמביא רש"י גם פי' התרגום ד'חלק
שלל" קאי על „שלל הכהנים בקדשי המקדש“: מכיון
שזאב יטרף שייך בעיקר לבנימין, לכן גם הענין
ד'איש אשר כברכתו בך אותם' מודגש אצלו,
שפעל ענין ה'יטרף' ו'שלל' גם ב'ביהמ' (שמצ"ע
ענינו מנוחה דוקא, ועד שמפני ש'דם לרב שפכת'
לכן „לא תבנה בית“ (דהא כב, ח)), שעי"ז נמשך
ענין ה'יטרף' לכל ישראל (שמקריבים קרבנותיהם
על המזבח שבחלקו של בנימין).

(69) אבל ראה (בסגנון אחר) אה"ת פרשתנו תיו,
א"ב.

(70) ע"ד לשון חז"ל (מנחות מד, א): אותן מצעות
שהציע לו באיסור הציעה לו בהיתר.

(71) וייל הטעם הפנימי לזה — כי מכיון שברכת
בנימין היא בענין התשובה שהיא כאין ערוך לעבודת
הצדיקים (דמקום שבע"ת עומדין אין צ"ג יכולין
לעמוד בו — רמב"ם הלכות תשובה פ"ז היה —
מברכות לד, ב. וראה זח"א שם. וזכ"ק, סע"כ), לכן
נאמרה בפרשה בפ"ע, ולאחרי סיום ברכת שאר
השבטים.

(72) ג, יט"ב.

(73) ולהעיר מתיב"ע וספורנו שם.

(74) וישלח לג, יא.

רב, אז מ'באקומט "חיות" אין אן אופן פון "רב"⁷⁹.

בדוגמא ווי גערעדט פריער, אז דוקא אין עבודת התשובה איז דא דער עילוי פון "בחילא יתיר"⁸⁰.

יא. די עבודה אין אן אופן פון "בנימין זאב יטרף" האט א שייכות מיוחדת לזמננו זה:

ס'איז ידוע דער פתגם פון רבי'ן (מהורש"ב נ"ע⁸¹, אז "לפי שעתה הוא זמן הבירורים היותר אחרונים דעקבות משיחא", דעריבער ווארט מען ניט אויף א סדר באופן הבירורים, נאר עס דארף זיין אין אן אופן פון "חטוף ואכול חטוף ואישתי"⁸² (בדוגמא צו "יטרף"⁸³), ווי-באלד עס איז א מצב פון אזא חושך, דארף מען חטוף זיין ביגיעה יתירה פון דעם חושך און אים מהפך זיין לאור.

און דורך דער עבודה אין אן אופן פון "חטוף ואכול חטוף ואישתי" — איז מען זוכה צו דער גאולה אין אן אופן פון "יטרף" (חטיפה במהירות⁸⁴) — "אחיש-נה"⁸⁵, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת יום ועש"ק פ' ויחי)

(עשרה בטבת תשד"מ)

(79) ראה ת"ח פרשתנו (קה, ד ואילך). וראה גם ת"א וישב (ל, ב-ג) בפי' "רב יעבוד צעיר". לקוית ראה (ל, א ואילך). ועוד. וראה ספר הערכים חב"ד ע' אהבת ה' — הוספה שבה ע"י נה"ב (ע' תצט ואילך) ושו"נ.

(80) ראה לעיל הערה 65.

(81) מבוא לקונטרס ומעין ע' 22. אגרות קודש

ח"א ע' רסו.

(82) ל' חז"ל עירובין נד, א.

(83) אוה"ת פרשתנו תיז, א.

(84) ראה אוה"ת שם (ובאוה"ת יתרו ריש ע' תתקלד), שוה"ע החטיפה (ע"ש). — וכן זה שהחטיפה מורה ש"בא בהיסח הדעת של הנחטף" (אוה"ת פרשתנו שם) שייך להגאולה, דמשיח בא בהיסח הדעת (סנהדרין צו, סע"א. אוה"ת שם).

(85) ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.

כל"ה⁷⁴ און עשו זאגט, "יש לי רב"⁷⁵ (לשון גאוה); וואלט דאך מער מתאים געווען דער לשון "להחיות כל העם" (וכיו"ב).

נאר דא זעט מען דעם "נעוץ תחלתו בסופן" — אזוי ווי אין התחלת ששי איז מודגש די מעלה וואס קומט ארויס דורך תשובה, אז עס ווערט אתהפכא חשוכא לנהורא, וואס דוקא דורך דעם ווערט דער יתרון האור מן החושך — איז עד"ז די הדגשה אין סוף ששי:

יוסף האט מסביר געווען, ווי אזוי די מחשבה רעה עצמה איז נהפך געווארן לטוב, אז פון דעם "חשבתם עלי רעה" איז געווארן "להחיות".

ווי קען א מחשבה רעה נהפך ווערן לטוב? איז דער טעם ווייל⁷⁶ "אלקים" חשבה לטובה: די "רעה" שבכוונה איז בלויז מצד האדם⁷⁷, אבער די כוונה העליונה ("אלקים חשבה") איז "לטובה", אז פון דער רעה זאל ארויסקומען א טובה.

פארוואס דארף מען האבן אז די "טובה" זאל ארויסקומען דוקא פון אן ענין הפכי — איז דער פסוק ממשיך: "להחיות עם רב": די ניצוצות וואס געפינען זיך אין קליפות האבן א הויכן שרש, בלשון החסידות — זייער שורש איז פון עולם התהו וואס דארטן איז "אורות מרובים"; און דורך דעם וואס מ'איז מברר די ניצוצות און מ'נעמט זיי ארויס פון קליפה, ווערט דער "יתרון האור" — "אורות מרובים", "להחיות עם

(75) שם, ט.

(76) ראה בארובה בזה — לקו"ש ח"ה ע' 247 ואילך.

(77) מתאים לכללות הענין: מדה"ד — וע"י צדיקים נחפכת למדה"ר כמחזיל (ב"ר פליג, ג. ושי"נ פרש"י נח ח, א).

(78) נזיר כג, א — אבל ראה רשבים עה"פ.

ויחי ג

דער טעם וואָס רש"י קלייבט אויס דעם פירוש (פון תנחומא) אַז מ'לערנט עס אַפּ פון דעם וואָס עס שטייט (ניט „ברך אותך", ווי ס'האָט לכאורה גע- דאַרפט שטיין, נאָר) „ברך אותם", און ניט (ווי אין בראשית רבה) אַז ס'ווערט אָפּגעלערנט פון כּל הלשון „ויברך אותם איש אשר כּברכתו ברך אותם" — איז מובן בפשטות:

אין פשט"מ איז די משמעות התיבה (והקרא) מער דיוק ולימוד ווי דער יתור וכּלל הלשון. זאת ועוד: רש"י איז מפרש אין פריערדיקן ד"ה „איש אשר כּברכתו — ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד", וואָס אויף דעם גייט דער „ברך

א. נאָכדעם ווי די תורה דערציילט וועגן די ברכות וואָס יעקב האָט גע- בענטשט די שבטים, שטייט אין פסוקי „כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כּברכתו ברך אותם".

שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „ברך אותם" און איז מפרש: לא הי' לו לומר אלא איש אשר כּברכתו ברך אותו מה ת"ל ברך אותם לפי שנתן ליהודה גבורת ארי ולבנימין חטיפתו של זאב ולנפתלי קלותו של אילה יכול שלא כללן כולם בכל הברכות ת"ל ברך אותם.

דער תוכן פון דעם פירש"י איז מקורו במדרשים: אין בראשית רבה¹ שטייט „כבר כתיב ויברך אותם ומה ת"ל איש אשר כּברכתו ברך אותם אלא לפי שבירכו, יהודה כו", ד.ה. אַז מ'לערנט עס אַפּ פון דעם כּלל הלשון שנפסוק „ויברך אותם איש אשר כּברכתו ברך אותם"; אין תנחומא שטייט „ברך אותו איז כתיב כאן אלא ברך אותם למה לפי שנתן כו", ד.ה. אַז דער לימוד איז פון „ברך אותם"² — לשון רבים (ווי אין פרש"י).

ויברך אותם למה כן אלא בשביל שנתן כו. ובילש כאן (רמז קסא): ברך אותם אין כתיב כאן אלא ויברך אותם למה כן. אבל ב"שטה חדשה" הוצאת אלבק (פצ"ז): אותו אין כתיב כאן אלא ויברך אותם (ט"ד) הלשון בתנחומא באבער). וראה חלופי נוסחאות שם. ואכ"מ.

(6) וגם לשון דרש"י „לפי שנתן ליהודה כו" הוא כלשון התנחומא, ולא ככב"ר „לפי שבירכו יהודה כו".

(7) בדפוס שני דרש"י, התחלת פרש"י היא „מה ת"ל ברך אותם לפי כו" וליטא שם „לא הי' . . ברך אותו". ולפי"י יל לכאורה, שגם בפרש"י הדרש הוא מכּלל הלשון (וראה פרש"י על התורה הוצאת בערלינער מהדורה הב' ביר הוצאת אלבק שם בהערות). אבל בשאר דפוסים וכתי רש"י (שתח"י) ישנו (וכן הועתק בנחלת יעקב (על פרש"י) כאן). ובדפוס שני שם חסר כאן כל הדיבור „איש אשר כּברכתו" (שלפניו) שהועתק לקמן בפנים. ואולי נשמטה שם שורה מחמת תיבות הדומות.

- (1) מט, כת.
- (2) בדפוס ראשון ושני וכמה כתי רש"י (שתח"י) ליתא תיבת „כולם".
- (3) פצ"ט, ד. וראה גם במדבר פי"ג, ה. שהשיך פי"ד, ז.
- (4) פרשתנו טז. ועד"ז בתנחומא באבער פרשתנו יז.
- (5) המשך הלשון בתנחומא נמצא גם ב"שטה חדשה לברכת יעקב" (נדפס בב"ר (דפוס ווילנא) אחרי פרשה ק). אבל שם (לאחרי שמביא מהכתוב „וזאת . . ברך אותם") איתא: אין כתיב כאן אלא

(*) ובא' מכתבי רש"י (שתח"י): מה ת"ל וליטא גם התיבות „ברך אותם" לפי שנתן כו.